

ПДВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ СТЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ

VAT IN UKRAINE: IMPLEMENTATION PROBLEMS AND PROSPECTS OF IMPLEMENTATION OF FOREIGN EXPERIENCE

УДК 336.226.322:005.336.4(477+4)

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.47-18>

Швець Ю.О.

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Запорізький національний університет

Мозолєвська А.І.

студентка
Запорізький національний університет

Shvets Yuliya

Zaporizhzhia National University

Mosolevskaya Anastasia

Zaporizhzhia National University

У статті проаналізовано податок на додану вартість. Представлено актуальність статті, сутність ПДВ і ступінь його значення для країни. Розглянуто показники надходжень податку на додану вартість до бюджету країни. З'ясовано, що податок на додану вартість є основним бюджетоутворюючим податком країни. Наведено напрями підвищення фіскальної та регулюючої ефективності податку на додану вартість в Україні. Проаналізовано європейський досвід стягнення ПДВ. Здійснено аналіз податкових надходжень до бюджету України за 2014–2018 рр. за всіма видами податку. Виокремлено проблеми та вдосконалення стягнення податку на додану вартість. Розглянуто ставки ПДВ деяких країн ЄС і проведено їх порівняння з українськими ставками ПДВ. Визначено напрями вдосконалення ПДВ з урахуванням досвіду ЄС. Запропоновано внести зміни до законодавства для підвищення ефективності оподаткування і прозорості системи адміністрування ПДВ.

Ключові слова: податки, європейський досвід, стандартні і знижені ставки ПДВ, податок на додану вартість, диференційовані ставки.

В статье проанализирован налог на добавленную стоимость. Представлены

актуальность статьи, сущность НДС и степень его значения для страны. Рассмотрены показатели поступлений налога на добавленную стоимость в бюджет страны. Выяснено, что налог на добавленную стоимость является основным бюджетообразующим налогом страны. Приведены направления повышения фискальной и регулирующей эффективности налога на добавленную стоимость в Украине. Проанализирован европейский опыт взимания НДС. Осуществлен анализ налоговых поступлений в бюджет Украины за 2014–2018 гг. по всем видам налога. Выделены проблемы и усовершенствования взимания налога на добавленную стоимость. Рассмотрены ставки НДС некоторых стран ЕС и проведено их сравнение с украинскими ставками НДС. Определены направления совершенствования НДС с учетом опыта ЕС. Предложено внести изменения в законодательство для повышения эффективности налогообложения и прозрачности системы администрирования НДС.

Ключевые слова: налоги, европейский опыт, стандартные и пониженные ставки НДС, налог на добавленную стоимость, дифференцированные ставки.

The article analyzes the value added tax. The article substantiates conceptual directions of further improvement of mechanisms of their collection. In the field of VAT, the following are: elimination of inefficient benefits; ensuring timely compensation; simplify VAT administration, apply EU Member States' experience on differentiated rates in order to strengthen fiscal and regulatory tax efficiency, eliminate VAT fraudulent schemes, and further improve legislation and ultimately adapt it to EU requirements. The authors present the relevance of the article, the essence of VAT and the degree of its importance for the country. The indicators of value added tax revenue to the country's budget are considered. The directions of increasing the fiscal and regulatory effectiveness of value added tax in Ukraine are given. The European experience of collecting VAT is analyzed. The analysis of tax revenues to the budget of Ukraine for 2014 - 2018 was carried out. For all types of tax. Problems and improvements in the collection of value added tax were highlighted. The article considers the VAT rates of some EU countries and compares them with Ukrainian VAT rates. Directions for improving VAT are identified taking into account the experience of the EU. It is also proposed to amend the legislation to increase the efficiency of taxation and the transparency of the VAT administration system. The main problem with VAT collection in Ukraine is tax evasion. Minimizing VAT has become critical, as evidenced by low tax productivity with a fairly limited number of tax benefits, which ideally should be the only factor reducing productivity. The most important direction of transformation of the domestic VAT system should cover all activities of the authorities to eliminate the defective properties of the current legislation, ensuring the stability of the legal field and its systematization in a single legislative act, namely the CCU. The completion of the adaptation of VAT legislation to the EU, which Ukraine has undertaken to implement in accordance with the Association Agreement between Ukraine and the EU, may be a guarantee of the successful integration of Ukraine into the European community.

Key words: taxes, European experience, standard and reduced VAT rates, value added tax, differentiated rates.

Постановка проблеми. Сьогодні великого значення набуває проблема своєчасного забезпечення грошовими ресурсами дохідної частини державного бюджету. Розв'язання даної проблеми залежить від ефективності діяльності податкової служби, а також від розроблення науково обґрунтованої системи оподаткування, яка б відповідала реаліям сьогоdnішнього дня, забезпечувала зростання податкових надходжень до бюджету та підвищувала рівень збору податкових платежів. Податок на додану вартість (далі – ПДВ) – це основний бюджетоутворюючий податок в Україні, який має складний механізм його адміністрування, що пов'язано з високим рівнем податкового боргу, ухиленням від сплати, податковими пільгами. Невідповідність між податковими надходженнями ПДВ

до бюджету та фінансовими потребами держави загострює проблему підвищення ефективності функціонування цього податку та пошуку резервів щодо збільшення надходжень цього податку [2].

Поліпшення системи адміністрування ПДВ має забезпечити створення надійної бази для розвитку бізнесу через своєчасне його відшкодування та зниження витрат на сплату за рахунок ухилення від сплати податку тощо. Зміни в законодавстві з питань оподаткування зумовлюють актуальність дослідження напрямів поліпшення механізмів функціонування ПДВ, особливо в контексті євроінтеграційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан податкової системи України, її розвиток та особливості функціонування вивчали багато

науковців: І.В. Барановська [1], Г.С. Морозова [2], Є.М. Руденко [2], Н.В. Проць [3], О.М. Тимченко [4] та ін.

Вченими досліджено концептуальні основи податкової системи в контексті фіскальної та економічної ефективності, розвинуто теоретико-методологічні підходи до визначення фіскальної результативності та ефективності оподаткування як на державному, так і на місцевому рівні. Також науковцями вивчено проблеми фіскальної оптимізації в Україні та запропоновано шляхи їх вирішення з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

Незважаючи на значну кількість публікацій із цієї проблематики, сьогодні в умовах соціально-економічних трансформацій в Україні залишаються недостатньо дослідженими важливі питання оцінки адміністрування ПДВ, зокрема усунення низки проблем, що призводять до його зниження. Ці обставини зумовлюють актуальність теми статті та її зміст.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу надходжень податку на додану вартість до бюджету держави, визначення особливостей функціонування податкової системи України, аналіз податкових надходжень країн ЄС, виокремлення проблем та вдосконалення стягнення ПДВ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що податки є однією з основних ланок економічних відносин у суспільстві, а також головною формою доходів держави. Вони є важливим інструментом впливу держави на соціально-економічні процеси, що в ній відбуваються.

ПДВ – це непрямий податок, який нараховується та сплачується згідно з нормами роз-

ділу V Податкового кодексу України (далі – ПКУ) (пп. 14.1.178) [5]. Податок на додану вартість в Україні був уведений 1 січня 1992 р. У сучасних умовах порядок сплати й обчислення ПДВ регламентується ПКУ [6].

ПДВ є одним із найголовніших джерел формування бюджету та важливою фінансовою базою держави. За статистикою у більшості країн, що застосовують у своїх податкових системах ПДВ, цей податок забезпечує до 30% стабільних доходів державного бюджету.

Проаналізуємо фіскальну значимість та динаміку надходжень ПДВ за 2014–2018 рр. (табл. 1).

Динаміку фіскальної значимості ПДВ за 2014–2018 рр. продемонстровано на рис. 1.

Отже, як бачимо з даних табл. 1 та рис. 1, протягом 2014–2018 рр. фіскальна значимість ПДВ мала нестабільну динаміку. Фіскальна значимість ПДВ у бюджеті держави коливається в межах від 41,15% до 47,84%, а середнє значення – 46,02%. У 2018 р. порівняно з 2017 р. даний показник зменшився на 0,26%. Отже, можна сказати, що ПДВ займає провідне місце у формуванні державного бюджету України.

Фіскальна значимість ПДВ у ВВП держави протягом 2014–2018 рр. коливається від 13,86% до 17,75%, а середнє значення – 16,3%. Можна зробити висновок, що ПДВ має значний вплив на перерозподіл ВВП через бюджет країни.

Суми ПДВ, які були сплачені з увезених імпортованих товарів, перевищують суми податку сплачених із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) (табл. 2).

Таблиця 1

Показники надходжень ПДВ та відсотків фіскальної значимості ПДВ за 2014–2018 рр.

Показники	Рік					Відхилення,% 2018/2017
	2014	2015	2016	2017	2018	
Надходження ПДВ, млн грн	189 241	246 858	329 911	434 041	506 168	116,62
Доходи держ. бюджету, млн грн	405 182	599 956	706 509	907 358	1 060 922	116,92
Доходи місцевого бюджету, млн грн	89017	120480	170645	229491	262251,0	114,28
ВВП, млн грн	1365123	1430290	2034430	2445587	3083409	126,08
Фіскальна значимість ПДВ у бюджеті держави, %	46,71	41,15	46,70	47,84	47,71	99,74
Фіскальна значимість ПДВ у ВВП держави, %	13,86	17,26	16,22	17,75	16,42	92,49

Джерело: складено авторами за даними [7-9]

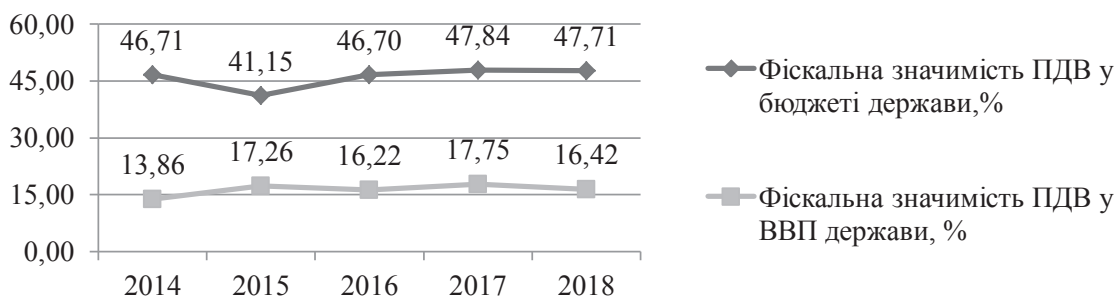

Рис. 1. Динаміка фіскальної значимості ПДВ за 2014–2018 рр.,%

Джерело: складено авторами за даними [7-9]

Таблиця 2

Показники надходжень ПДВ до державного бюджету України за 2014–2018 рр.

№	Показник	Од. виміру	Рік					Відхилення, %
			2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017
1	ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюдж. відшкод.	млрд грн	31	39	54	63	66	104,76
		% до надходжень ПДВ	25	23	24	22	21	95,45
2	ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	млрд грн	81	107	139	180	194	107,78
3	Бюджетне відшкодування ПДВ грошовими коштами	млрд грн	50	68	94	120	142	118,33
4	ПДВ із увезених на територію України товарів	млрд грн	107	139	182	251	274	109,16
		% до надходжень ПДВ	75	77	78	77	76	98,70

Джерело: складено авторами за даними [7-9]

Отже, ПДВ вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) за вирахованням бюджетного відшкодування протягом 2014–2018 рр. щороку збільшується. У відсотках цей показник коливається в межах 21–25% надходжень ПДВ до державного бюджету. ПДВ із вироблених товарів у 2018 р. порівняно з 2017 р. збільшився на 7,78%.

Бюджетне відшкодування ПДВ грошовими коштами у 2018 р. збільшилося на 18,33% порівняно з 2017 р., а ПДВ з увезених на територію України товарів у 2018 р. збільшився на 9,16%.

На рис. 2 продемонстровано динаміку надходжень та відшкодування ПДВ за 2014–2018 рр.

Отже, як можна бачимо з рис. 2, за 2014–2018 рр. показники надходжень ПДВ до державного бюджету кожного року зростають, тому суми бюджетної заборгованості поступово зменшуються.

Доцільно буде розглянути європейський досвід системи непрямих оподаткування.

Одним із найголовніших кроків європейських країн на шляху до впорядкування та гармонізації непрямих податків стала заміна в державах – членах ЄС податку з обороту податком на додану вартість. Це відбулося шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів.

Вагомим внеском у цьому питанні є прийняття Шостої директиви Ради 77/388 від 17.05.1977

«Про гармонізацію законодавства держав-членів у сфері податків з обороту – спільна система податку на додану вартість: єдині умови обчислення», яка стала основним документом, в якому системно представлено положення гармонізованого законодавства ЄС про непрямі податки [10, с. 101].

Таким чином, незважаючи на високий рівень адаптації законодавства до гармонізованих норм ЄС, вітчизняна практика адміністрування ПДВ має, на нашу думку, багато вад і недоліків, про що неодноразово зазначалося в роботах різних фахівців.

ПДВ – найзначніший за обсягом з усіх податків, які нараховуються в державний бюджет і є найбільшим за обсягом джерелом доходів держави. Для підтвердження цього порівнюємо ПДВ з іншими податками (табл. 3).

Отже, як бачимо з табл. 3, ПДВ у 2014–2018 рр. має найбільше значення сукупних податкових надходжень до державного бюджету порівняно з іншими податками. Так, наприклад, у 2018 р. ПДВ збільшився на 16,62% порівняно з 2017 р.

Аналіз економічної літератури дає змогу виокремити головні проблеми механізму стягнення ПДВ в Україні.

По-перше – недосконалість законодавства країни. На думку науковців, Податковий кодекс України

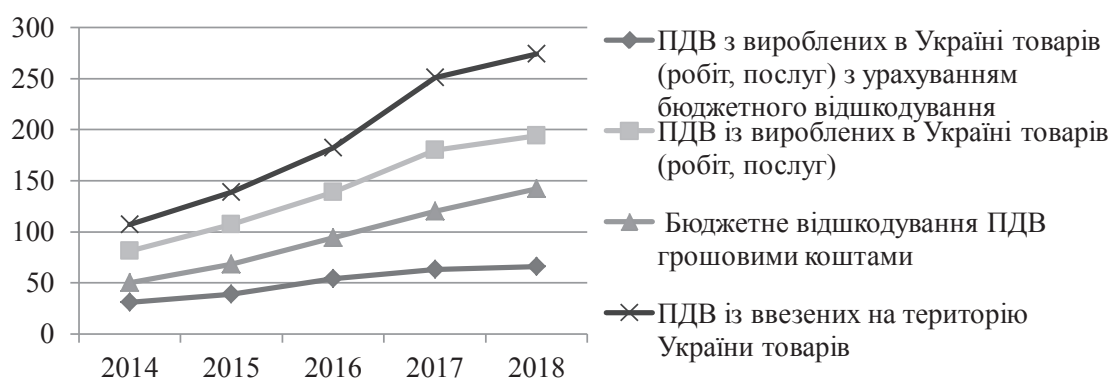

Рис. 2. Динаміка надходжень та відшкодування ПДВ за 2014–2018 рр.

Джерело: складено авторами за даними [7-9]

Податкові надходження до бюджету України за 2014–2018 рр.

Показник	Рік					Відхилення, %
	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017
ПДВ, млн грн	189 241	246 858	329 911	434 041	506 168	116,62
Податок на доходи фізичних осіб, млн грн	75 203	99 983	138 782	185 686	226 771	122,13
Акцизний податок, млн грн	45 100	70 795	101 751	121 449	137 726	113,40
Податок на прибуток підприємства, млн грн	40 201	39 053	60 223	73 397	91 109	124,13
Місцеві податки і збори, млн грн	8 056	27 041	42 261	53 282	58 902	110,55
Плата за користування надрами, млн грн	19 620	38 008	40 781	44 979	43 852	97,49
Ввізне мито, млн грн	12 389	39 881	20 001	23 898	28 077	117,49
Інше	15 835	14 421	11 476	11 487	19 031	165,67

Джерело: складено автором за даними [11]

не вирішує всіх проблем попереднього законодавства у рамках адміністрування ПДВ [12, с. 312].

По-друге – наявність неефективних пільг із ПДВ. Треба відзначити, що в 2005 р. велику кількість пільг було скасовано, проте сьогодні обсяг звільнень від ПДВ залишається значним.

По-третє – висока ставка ПДВ. В Україні вона становить 20%, і це може стримувати економічну активність країни. Дана ставка забезпечує фіскальну функцію ПДВ, проте не реалізує інших функцій.

Треба зазначити, що головною проблемою зі стягнення ПДВ в Україні є ухилення від сплати податку. Мінімізація сплати ПДВ набула критичного обсягу, про що свідчить низька продуктивність податку за досить обмеженої кількості податкових пільг, які в ідеалі мають бути єдиним чинником, що знижують продуктивність [12, с. 279].

З урахуванням досліджень видатних економістів та науковців, а також законодавчих актів влади можемо виокремити такі напрями вдосконалення ПДВ на підставі досвіду ЄС:

а) ліквідація неефективних пільг із ПДВ. Слід використовувати методику, яка застосовується у країнах ЄС, а саме зменшення ставки ПДВ і відмова від інших пільг [13, с. 93];

б) упровадження диференційованих ставок ПДВ. Цей напрям удосконалення ПДВ зменшить негативний вплив високої ставки на рівень добробуту незаможних верств населення [14, с. 214];

в) своєчасне відшкодування ПДВ та недопущення ухилення від сплати податку. Своєчасне відшкодування ПДВ відіграє важливу роль для

країни, тому що це підіймає її міжнародний авторитет [15, с. 138];

г) модернізація процесів адміністрування ПДВ. Для такої системи перевагою є те, що компанії можуть швидко отримувати підтвердження ПДВ від своїх партнерів, включати механізми адміністрування ПДВ для виявлення податкових правопорушень;

д) вдосконалення законодавства у сфері ПДВ. Цей напрям повинен стати вирішальним й охоплювати всю діяльність влади, щоб своєчасно усунути неякісні законопроекти з ПДВ чинного законодавства.

У європейських країнах введено єдину систему оподаткування ПДВ. Цю сферу регулює Директива 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 р. «Про спільну систему податку на додану вартість» із подальшими змінами та доповненнями. Документ установлює відповідні правила країнам-учасницям, проте вони мають можливість застосовувати свої винятки із загальних правил у таких важливих питаннях, як порядок і умови реєстрації платників податку, категорії товарів та послуг, які оподатковуються за зниженими ставками, розміри цих ставок та ін.

Стандартні і знижені ставки ПДВ у країнах – членах ЄС (станом на 01 січня 2017 р.) наведено в табл. 4 (розглянуто на прикладі Іспанії, Німеччини, Польщі, Франції та Угорщини).

Отже, як бачимо з табл. 4, стандартні та знижені ставки податку в країнах ЄС практично не відрізняються від українських (в Україні стандартна ставка податку становить 20%, а знижена – 7% або 0%).

Таблиця 4

Стандартні і знижені ставки ПДВ країн ЄС

Країна	Ставка	
	Стандартна, %	Знижена, %
Іспанія	21%	10% або 4%
Німеччина	19%	7%
Польща	23%	8%,5% або %
Франція	20%	5,5% або 2,1%
Угорщина	27%	18%, 5%

Джерело: складено автором за даними [16]

Важливим аргументом на користь збереження ПДВ для України є вимога Європейського Союзу використовувати цей податок у країнах – членах ЄС. В умовах євроінтеграційних прагнень говорити про відміну ПДВ і заміну його на податок із продажу не має особливого змісту: перебудувати податкову систему для тимчасових потреб дорого та неефективно.

Сьогодні ПДВ є основним непрямим податком у державах – членах ЄС. Окрім того, фінансові надходження від ПДВ становлять одне з основних джерел формування бюджету ЄС.

Фактичні ставки ПДВ у країнах – членах ЄС визначено національним законодавством з урахуванням директиви 77/388, в якій системно представлено положення гармонізації ЄС про ПДВ. Досвід ЄС свідчить про застосування диференційованих ставок ПДВ в Україні, вони можуть стати одним із вагомих інструментом наповнення бюджету.

Аргументом проти застосування даних ставок може стати складний процес адміністрування. Європейський досвід свідчить, що головною проблемою в адмініструванні є повернення раніше сплаченого податку.

Загалом більшість проблем під час відшкодування ПДВ пов'язано з технічною організацією процесу адміністрування, який постійно вдосконалюється. З огляду на це, розмови про те, що в Україні недосконалий механізм стягнення ПДВ, є не виправданими.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, у статті проведено аналіз надходжень податку на додану вартість до бюджету держави і виявлено, що фіскальна значимість ПДВ у бюджеті держави коливається в межах від 41,15% до 47,84%, а середнє значення – 46,02%. Це є свідченням того, що ПДВ займає значне місце у формуванні державного бюджету України. Фіскальна значимість ПДВ у ВВП держави протягом 2014–2018 рр. коливається від 13,86% до 17,75%, а середнє значення – 16,3%. Це говорить про те, що ПДВ має значний вплив на перерозподіл ВВП через бюджет країни.

Досвід ЄС свідчить про застосування диференційованих ставок ПДВ, в Україні вони можуть стати одним із вагомих інструментів наповнення бюджету. Аргументом проти застосування даних ставок може стати складний процес адміністрування.

Уважаємо, що для підвищення ефективності оподаткування і прозорості системи адміністрування ПДВ доречно внести такі зміни до законодавства:

- зменшити основну ставку податку на додану вартість;
- удосконалити процедуру адміністрування шляхом застосування принципу – «надання адміністративних послуг платнику податків відбувається в податковій службі, а не в окремому її підрозділі»;

- трансформувати механізм обліку платників податку на додану вартість, урахуваючи нормативні недоліки та технічну недосконалість;

- упровадити застосування системи єдиного рахунку для сплати податків та зборів чи інших платежів на основі досвіду держав – членів ЄС у цій сфері.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барановська І.В. Сучасна податкова система України з точки зору підприємця. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. Вип. 8. С. 172–183.
2. Морозова Г.С., Руденко Є.М. Вплив податку на додану вартість на формування доходів державного бюджету України. *Економіка та держава*. 2014. Вип. 8. С. 42–46.
3. Проць Н.В. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів у контексті бюджетної децентралізації. *Фінансовий простір*. 2015. № 1(17). С. 221–227. URL: <http://fp.cibs.ck.ua/author/uk/370> (дата звернення: 21.10.2019).
4. Податкова система України. Тренінг-курс : навчальний посібник / О.М. Тимченко та ін. ; за заг. ред. О.М. Тимченко. Київ : Академія фінансового управління. 2012. 656 с.
5. Податковий кодекс України. Розділ V. Податок на додану вартість. URL: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-v--podatok-na-dodanu-vartist/> (дата звернення: 22.10.2019).
6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755 VI. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> (дата звернення: 22.10.2019).
7. Звітність про виконання бюджетів / Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477> (дата звернення: 21.10.2019).
8. Національні рахунки / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.10.2019).
9. Доходи бюджету України. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/> (дата звернення: 23.10.2019).
10. Мокану К. Законодавство ЄС про податок на додану вартість. *Юридичний журнал*. 2002. Вип. 3. С. 101–104.
11. Податкові надходження до бюджету України. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/#1> (дата звернення: 23.10.2019).
12. Бандурка О.М., Понікаров В.Д. Податкове право : науково-практичний посібник. Київ : центр учбової літератури. 2014. 312 с.
13. Кміть В.М., Сусяк В.В. Непряме оподаткування в Україні та шляхи його вдосконалення. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Економіка і управління*. 2018. Т. 29(68). Вип. 1. С. 91–96.
14. Сідельникова Л.П., Костіна Н.М. Податкова система : навчальний посібник. Київ : Ліра-К. 2018. 424 с.
15. Кміть В.М., Комарницький В.М. Проблеми і недоліки діючої системи непрямого оподаткування в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 2(07). С. 136–141.

16. Що таке ПДВ і його ставки в європейських країнах. URL: <https://fbs-tax.com/uk/mediacenter/blog-uk/what-is-vat-and-its-rates-in-european-countries/> (дата звернення: 23.10.2019).

REFERENCES:

1. Baranovskaya I.V. (2008) Suchasna podatkova systema Ukraini z toчки zoru pidpriemcyа [Modern tax system of Ukraine from the point of view of the entrepreneur]. Kyiv: Actual'ni problem ekonomiki. (in Ukrainian)
2. Morozova G.S., Rudenko E.M. (2014) Vpliv podatku na dodanu vartist' na formuvannya dohodiv derzhavnogo byudzhetu Ukraini [Impact of value added tax on the formation of the state budget revenues of Ukraine]. Kyiv: Economica i derzhava. (in Ukrainian)
3. Proc' N.V. (2015) Formuvannya podatkovykh nadkhodzen' mistsevykh byudzhetyv v konteksti byudzhetnoyi detsentralizatsiyi [Formation of tax revenues of local budgets in the context of fiscal decentralization]. Cherkasy: Finansoviy prostir. (in Ukrainian)
4. Timchenko O.M., Sibiryanska Yu.V., Koksharova S.M. (2012) Podatkova systema Ukraini [Tax system of Ukraine]. Kyiv: Akademiya finansovogo upravlinnya. (in Ukrainian)
5. Podatkoviy kodeks Ukraini [Tax Code of Ukraine]. (n.d.) zakon1.rada.gov.ua. Available at: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?reg=2755-17> (accessed 22 October 2019).
6. Podatkoviy kodeks Ukraini [Tax Code of Ukraine]. (n.d.) zakon1.rada.gov.ua. Available at: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?reg=2755-17> (accessed 22 October 2019).
7. Zvitnist' pro vikonannya byudzhetyv [Budget execution reporting]. (n.d.) treasury.gov.ua. Available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477> (accessed 21 October 2019).
8. Natsional'ni rahunky [National accounts]. (n.d.) Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 22 October 2019).
9. Dohodi byudzhetu Ukraini [Budget revenues of Ukraine]. (n.d.) cost.ua/budget/revenue. Available at: <http://cost.ua/budget/revenue/> (accessed 23 October 2019).
10. Mokanu K. (2002) Zakonodavstvo YES pro podatok na dodanu vartist' [EU legislation on value added tax]. Yurydychniy zhurnal. (in Ukrainian)
11. Podatkovi nadhodzhennya do byudzhetu Ukraini [Tax revenues to the budget of Ukraine]. (n.d.) cost.ua/budget/revenue/#1 (accessed 23 October 2019).
12. Bandurka O.M., Ponikarov V.D. (2014) Podatkove parvo [Tax Law]. Kyiv: centr uchbovoi literature. (in Ukrainian)
13. Kmit' V.M., Suslyak V.V. (2018) Nepryame opodatkovannya v Ukraini ta shlyahy yogo vdoskonalennya [Indirect taxation in Ukraine and ways to improve it]. Kyiv: Economica i upravlinnya. (in Ukrainian)
14. Sidel'nykova L.P., Kostina N.M. (2018) Podatkova systema [The tax system]. Kyiv: Lira-K. (in Ukrainian)
15. Kmit' V.M., Komarnyts'kiy V.M. (2018) Problemy i nedoliky diyuchoyi systemy nepryamogo opodatkovannya v Ukraini [Problems and shortcomings of the current system of indirect taxation in Ukraine]. Zaporizhzhya: Pryazovs'kiy ekonomichniy visnik. (in Ukrainian)
16. Shcho take PDV i yogo stavks v evropeys'kih krayinah [What is VAT and its rates in European countries]. (n.d.) fbs-tax.com/uk/mediacenter/blog-uk/what-is-vat-and-its-rates-in-european-countries/ (accessed 23 October 2019).